

JOANNA BOROWICZ

INSTYTUT TEOLOGICZNY W SIEDLCACH

KATECHEZA RODZICÓW PRZED PIERWSZĄ KOMUNIĄ ŚWIĘTĄ DZIECKA W ŚWIETLE DOKUMENTÓW KOŚCIOŁA I WYBRANYCH POMOCY DUSZPASTERSKICH

Przygotowanie dzieci i ich rodziców do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej stanowi dziś poważne wyzwanie dla katechetów i duszpasterzy. Podejmując proces formacji osób zainteresowanych przyjęciem tych sakramentów, napotykają oni przede wszystkim na brak pogłębionej wiary oraz niedostateczny poziom wiedzy religijnej zarówno wśród dzieci, jak i rodziców. Jednocześnie muszą mierzyć się z powszechną komercjalizacją różnych aspektów życia codziennego, która obejmuje także próby materialistycznego postrzegania wydarzeń związanych z życiem religijnym. W konsekwencji w wielu rodzinach religijny wymiar uroczystości pierwszej Komunii jest całkowicie pomijany lub marginalizowany, podczas gdy nadmierną wagę przywiązuje się do zewnętrznej oprawy tego wydarzenia. W obliczu takiej sytuacji warto zastanowić się, jak skutecznie oddziaływać na dzieci i rodziców oraz jak zaplanować proces formacji obu tych grup, aby przybliżyć im istotę sakramentów pokuty i Eucharystii. Należy również odpowiedzieć na pytanie, co zrobić, aby przyjęcie tych sakramentów przez dziecko nie było jednorazowym czy okazjonalnym wydarzeniem, lecz początkiem intensyfikacji życia religijnego całej rodziny.

Znaczącą okazją do uświadomienia roli i znaczenia sakramentów pokuty oraz Eucharystii w życiu dziecka jest praktykowana dziś w wielu środowiskach katecheza parafialna dla rodziców dzieci przygotowujących się do kolejnych sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego. Postulat prowadzenia takich katechez został wyrażony w opublikowanym w 2020 roku *Dyrektorium o katechizacji*. Autorzy dokumentu podkreślili: „wspólnota powinna wspierać zaangażowanie rodziców w drogę wtajemniczenia ich dzieci” (DK 232)¹. By wsparcie udzielane rodzicom było skuteczne i owocne, niezbędne wydaje się poszukiwanie nowych metod i form katechetycznego oddziaływania na rodziców. To właśnie tego zadania podjęto się w prezentowanym opracowaniu. Jego treść została podzielona na trzy części. W pierwszej skupiono się na roli rodziców w procesie rozwoju wiary i religijności

---

¹ Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji* (23.III.2020), Kielce 2020 (dalej cyt. jako DK).

dziecka. Uświadomienie wartości oraz znaczenia obecności rodziców w tym procesie wymaga poszukiwania skutecznych metod i form przygotowania ich do pierwszej Komunii świętej dziecka. Obszarem ich poszukiwań jest przede wszystkim nauczanie Kościoła powszechnego oraz biskupów z wybranych polskich diecezji. Ważną rolę odgrywa również polski rynek wydawniczy, który obfituje w liczne pomoce dydaktyczne dedykowane katechezie rodziców przed pierwszą Komunią świętą ich dziecka.

1. Rodzic w procesie rozwoju wiary i religijności dziecka

Młodszy wiek szkolny to czas intensywnego rozwoju dziecka, a jednocześnie okres wielu znaczących zmian w jego życiu. Zmiany te są w dużej mierze związane z rozpoczęciem nauki w szkole podstawowej, a także z początkiem przygotowań do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej. Nie można przy tym zapomnieć, że proces przygotowania rozpoczyna się w rodzinie dość znacznie wcześniej i obejmuje również te dzieci, które jeszcze nie rozpoczęły edukacji szkolnej. Dzieje się to w dużej mierze za sprawą rodziców. Zdaniem J. Wilka, już w pierwszych tygodniach życia, wraz z nabyciem zdolności do nawiązywania relacji z najbliższym otoczeniem, dziecko uzyskuje zdolność „do autentycznej religijności”. W konsekwencji, jeśli na tym etapie swojego rozwoju doświadcza życzliwości i otwartości ze strony otoczenia, w przyszłości będzie także otwarte na świat i na Boga. W takim przypadku postrzega Boga jako dobrego i kochającego Ojca. Przedstawiony tok rozumowania prowadzi przywołanego autora do wniosku, że proces wychowania religijnego dziecka rozpoczyna się już z pierwszym dniem jego życia, a rola rodziców w tym procesie jest niezastąpiona². W podobny sposób wypowiada się także S. Kulpaczyński, który twierdzi, że religijność dziecka może rozwijać się już w okresie niemowlęcym, pod warunkiem, że w najbliższym otoczeniu dziecka znajdują się osoby religijne, które praktykują swoją wiarę w jego obecności³. Można zatem zaryzykować stwierdzenie, że już na tym wczesnym etapie życia dziecka rozpoczyna się przygotowanie dalsze dziecka do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej. W tym procesie rodzice pełnią kluczową i niezastąpioną rolę.

Zadanie religijnego wychowania dziecka rodzice realizują również w kolejnych etapach jego rozwoju. W okresie przedszkolnym obraz rodziców staje się dla dziecka matrycą w tworzeniu obrazu Boga⁴. Jak podkreśla B. Nadolna, dziecko w tym wieku „poznaje Boga Ojca przez ziemskie ojcostwo swego taty i macierzyństwo mamy”⁵.

² Zob. szerzej: S. Wilk, *Pedagogika rodziny*, Lublin 2016, s. 161–163.

³ S. Kulpaczyński, *Psychologia rozwojowo-wychowawcza nie tylko dla katechetów*, Lublin 2009, s. 58.

⁴ Tamże, s. 114.

⁵ B. Nadolna, *Wychowanie religijne małego dziecka*, Poznań 2011, s. 18.

Jednocześnie, poprzez naśladownictwo, dziecko uczy się od swoich rodziców postaw i zachowań religijnych. Dlatego też niezwykle ważnym nauczycielem wiary w tym okresie staje się rodzic, który wspólnie z dzieckiem klęka do modlitwy, uczestniczący we Mszy świętej, żyje wiarą na co dzień oraz przestrzega zasad i norm moralnych⁶.

Młodszy wiek szkolny to czas intensywnego rozwoju religijności dziecka. Psychologowie określają ten etap jako okres religijności rozumnej i autorytarno-prawnej, co oznacza, że dziecko kieruje się zasadami wskazywanymi przez autorytet, przy czym w sprawach religijnych to rodzice stanowią dla niego najważniejszy za autorytet. Równocześnie, wraz z rozpoczęciem przygotowań do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej rozwija się wrażliwość religijna dziecka. Zaczyna ono odkrywać potrzebę żywej więzi z Bogiem poprzez modlitwę, dążyć do życia w przyjaźni z Nim, a także doświadczać głębokiego poczucia zjednoczenia z Bogiem w sakramentach. W rezultacie dziecko nawiązuje coraz bardziej świadomą relację z Bogiem, nabiera wobec Niego coraz więcej zaufania⁷.

Omawiany okres rozwojowy to także czas kształtowania się obrazu Boga. Dziecko w wieku dziewięciu lat zaczyna postrzegać Go jako Ojca i Opiekuna. Znaczącą rolę w kształtowaniu tego obrazu odgrywa biologiczny ojciec dziecka. Jak wynika z badań współczesnej psychologii, pozytywny obraz Boga kształtuje się u dzieci, które doświadczyły dobroci, miłości, otwartości i sprawiedliwości biologicznego ojca. Natomiast dzieci, które spotkały się z postawą ojca tyrana, agresora, osoby zimnej i obojętnej, mają tendencję do kształtowania podobnego wyobrażenia o Bogu, co znacznie utrudni właściwe postrzeganie Go i nawiązanie z Nim odpowiedniej relacji⁸.

Jednocześnie należy pamiętać, że pierwszymi przewodnikami w wierze dla dziecka nadal pozostają jego rodzice. Dzięki ich świadectwu dziecko uczy się właściwych postaw i norm moralnych, a wiele z obserwowanych zachowań przenosi później do życia wspólnoty rodzinnej, którą po latach buduje. Psychologowie podkreślają znaczenie naśladownictwa zachowań religijnych ojca. Ojciec, który klęka do modlitwy, pochyla się nad tekstem biblijnym i uczestniczy wraz z dzieckiem w niedzielnej oraz świątecznej Mszy świętej, nie tylko budzi podziw i szacunek swojego dziecka, ale także staje się dla niego wzorem osobowym, skutecznym nauczycielem życia w duchu wiary oraz kompetentnym wychowawcą⁹. W wy-

⁶ Tamże, s. 19–20, 47–48.

⁷ Zob.: C. Walesa, *Kształtowanie się religijności dziecka*, w: J. Stala (red.), *Wychowanie dzieci w młodszym wieku szkolnym*, C. II: *Wychowanie religijne i katecheza*, Tarnów 2006, s. 28–29.

⁸ J. Makselon, *Dynamika religijności*, w: J. Makselon (red.), *Psychologia dla teologów*, Lublin 1995, s. 290 [283–313]. Zob. też: W. Wesoły, *Wychowawcza rola ojca w rodzinie*, „*Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie*” 20 (2013), s. 326–328 [319–330].

⁹ M. Wolicki, *Rola ojca w wychowaniu religijnym dziecka*, „*Pedagogika Katolicka*” 2007 nr 1a (numer specjalny), s. 77 [74–80].

chowaniu religijnym ważną rolę odgrywa również matka dziecka. To właśnie ona najczęściej zabiega o to, aby rodzina stawała się „Kościołem domowym”. Wprowadza dziecko w świat modlitwy, jest jego pierwszą katechetką, koryguje nieodpowiednie zachowania i uczy właściwych postaw moralnych¹⁰.

O obowiązku religijnego wychowania dziecka przypominają liczne dokumenty Kościoła. W *Katechizmie Kościoła katolickiego* zapisano: „rodzice są odpowiedzialni za wychowanie swoich dzieci do wiary, do modlitwy i do wszystkich cnót” (KKK 2252). Wobec powyższego, to w środowisku rodzinnym dziecko powinno pogłębiać wiedzę o Jezusie, z którym zjednoczy się w dniu pierwszej spowiedzi i Komunii świętej. Powinno się uczyć kochać Go, służyć Mu i postępować zgodnie z nauką Ewangelii. Rodzina powinna być także szkołą modlitwy, postu, jałmużny oraz właściwego postrzegania sakramentów pokuty i Eucharystii¹¹.

2. Założenia wybranych dokumentów katechetycznych dotyczące katechezy rodziców przed pierwszą Komunią dziecka

Mimo głębokiego przekonania o roli i znaczeniu katechezy rodzinnej na różnych etapach rozwoju religijnego dziecka, trudno odnaleźć w dokumentach Kościoła powszechnego takie, które bezpośrednio traktują o przygotowaniu dzieci i ich rodziców do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej. Fakt ten wydaje się zrozumiały w perspektywie historycznej. Należy pamiętać, że już u zarania Kościoła obowiązkiem środowiska rodzinnego było zapewnienie dzieciom duchowej opieki i wsparcia na drodze wiary. Realizację tego obowiązku traktowano wówczas jako coś naturalnego. W konsekwencji przez wieki to właśnie w rodzinach dokonywało się przygotowanie do sakramentów¹². Głosy o konieczności prowadzenia katechezy w Kościele, mającej na celu przygotowanie do pierwszej Komunii świętej, zaczęły się pojawiać dopiero na IV Soborze Laterańskim. Warto podkreślić, że do XV wieku odpowiedzialność za przygotowanie dzieci do pierwszego pełnego udziału w Eucharystii spoczywała w głównej mierze na rodzicach, podczas gdy duszpasterze pełnili jedynie rolę wspomagającą. Sytuacja ta uległa zmianie w XVI wieku, gdy biskup Mediolanu, Karol Boromeusz, wprowadził na terenie swojej

¹⁰ Zob. szerzej: I. Michalska, *Wychowawcze obowiązki matek w rodzinie katolickiej na przełomie XIX i XX wieku w przekazie śląskiego periodyku „Rodzina”, „Wychowanie w Rodzinie” 10 (2014) nr 2, s. 168–170 [159–175].*

¹¹ U. Dudziak, *Aspekty pedagogiczno-psychologiczne przygotowania dziecka do pierwszej Komunii Świętej*, w: *Przygotowanie do pierwszej Komunii Świętej. Materiały z X Sympozjum Liturgicznego diecezji siedleckiej*, Warszawa – Siedlce 2014, s. 34 [34–37].

¹² Zob. szerzej: R. Murawski, *Historia katechezy*, C. I: *Katecheza w pierwszych wiekach*, Warszawa 2011, s. 236; Tenże, *Historia katechezy*, C. II, t. I, *Katecheza w średniowieczu*, Warszawa 2015, s. 24–25, 121, 240–246.

diecezji obowiązkową katechezę przygotowującą do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej. Przygotowanie to miało być zakończone egzaminem¹³.

Dokumentem, który znacząco zmienił praktykę przygotowania do pierwszej Komunii świętej, był wydany 7 sierpnia 1910 roku, z polecenia papieża Piusa X, Dekret Kongregacji dla spraw sakramentów świętych o wczesnym dopuszczaniu dzieci do pierwszej Komunii świętej *Quam singulari*¹⁴. W dokumencie jednoznacznie wskazano, że obowiązkiem rodziców jest „dopuszczenie dziecka do pierwszej Komunii świętej” (QS 4) oraz troska o rozwój jego pobożności eucharystycznej i częste przystępowanie do Stołu Pańskiego (QS 6).

Waga zagadnienia podjętego w przywołanym dokumencie sugeruje, że kwestia przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej powinna zostać opracowana także podczas obrad II Soboru Watykańskiego. Jednakże, mimo iż ojcowie soboru poświęcili wiele uwagi zagadnieniu Eucharystii (zob.: KL 6, DP 5, KK 26, DM 36) oraz dowartościli wychowawczą funkcję rodziny (zob.: DWCH 1–7, DWR 5, KDK 52,61) próżno szukać w dokumentach soborowych precyzyjnych wskazań dotyczących przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej oraz zapisów mówiących wprost o roli rodziców w tym procesie. Zawierają je dopiero posoborowe dokumenty katechetyczne oraz promulgowany w roku 1983 *Kodeks Prawa Kanonicznego*¹⁵. W opublikowanej w 1971 roku *Ogólnej Instrukcji Katechetycznej*¹⁶ zwrócono uwagę na fakt, iż prawidłowy przebieg procesów wychowawczych domaga się nawiązania ścisłej współpracy pomiędzy katechetami a rodzicami katechizowanych (OIK 79). Autorzy przywołanego dokumentu wyakcentowali przy tym konieczność zacieśnienia wspomnianej współpracy, zwłaszcza w sytuacji, gdy środowisko rodzinne nie jest wystarczająco religijne, a tym samym nie jest w stanie wypełnić spoczywających na nim obowiązków w zakresie wychowania religijnego (zob. OIK 81). Rolę rodziców w przygotowaniu do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej podkreślono także w *Dodatku* do wspomnianej *Instrukcji*. Zaznaczono w nim, że rodzina jest pierwszym środowiskiem wychowania dziecka. Wobec powyższego musi być ona przestrzenią wzrostu jego wiary oraz miłości do

¹³ Tamże, s. 252–243.

¹⁴ Dekret Kongregacji dla spraw sakramentów świętych o wczesnym dopuszczaniu dzieci do pierwszej Komunii Świętej *Quam singulari* (7.VIII.1910). Dokument dostępny w Internecie: <http://sanctus.pl/index.php?grupa=89&podgrupa=434&doc=383> [dostęp dnia 19.VIII.2024].

¹⁵ *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 (dalej cyt. jako KPK). W przywołanym zbiorze aktów normatywnych zapisano wyraźnie, że dzieci mogą być dopuszczone do pierwszej Komunii Świętej po uprzednim przygotowaniu (KPK, kan. 913 § 1), wskazując jednocześnie rodziców jako pierwszych odpowiedzialnych za wspomniany proces przygotowania (KPK, kan. 914).

¹⁶ Kongregacja ds. Duchowieństwa. *Ogólna Instrukcja Katechetyczna* (18.III.1971), w: W. Kubik (red.), *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*. Część I, Warszawa 1985, s. 91–192 (dalej cyt. jako OIK).

Boga i bliźniego, jak również kształtowania sumienia¹⁷. Jednocześnie podkreślić należy, że cytowany dokument nie wspomina o konieczności objęcia rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej Komunii świętej jakąkolwiek katechezą.

Znacznie więcej wskazówek dotyczących katechezy przygotowującej do wspomnianych sakramentów odnaleźć można w dwóch kolejnych dyrektorjach katechetycznych. W *Dyrektorium ogólnym o katechizacji*¹⁸ podkreślono przede wszystkim, że okres dzieciństwa to czas wtajemniczenia i pierwszej formacji dziecka. Jednocześnie zaznaczono rolę rodziców we wspomnianym procesie (DOK 178). Wraz z tym podkreślono zarówno wartość katechezy przed chrztem, jak i katechezy pochrzcielnej. Pierwsza powinna mieć charakter wtajemniczający, druga – pomagać w dojrzewaniu do wyznawania wiary (DOK 82, 91). W omawianym dokumencie podkreślono także konieczność właściwego przygotowania do życia sakramentalnego, w tym także przygotowania do Eucharystii (DOK 85). Nie wskazano przy tym żadnych szczegółowych rozwiązań i nie wypunktowano obowiązku objęcia katechezą rodziców dzieci pierwszokomunijnych. Szczegółowe zapisy na ten temat znalazły się dopiero w *Dyrektorium o katechizacji*, opublikowanym w 2020 roku. Mówiąc o katechezie rodzinnej, autorzy przywołanego dokumentu wyszczególnili jej trzy płaszczyzny: katechezę w rodzinie, katechezę z rodziną i katechezę rodziny. Zaznaczyli przy tym w pierwszej kolejności, że środowisko rodzinne jest naturalnym miejscem przekazu wiary, w którym możliwe jest „głębsze wtajemniczenie w życie chrześcijańskie: przebudzenie zmysłu Boga, pierwsze kroki w modlitwie, wychowanie moralnego sumienia i formacja chrześcijańskiego zmysłu miłości ludzkiej” (DK 227). Do tak postrzeganej wspólnoty rodzinnej Kościół posłany został z orędziem Ewangelii (DK 229). Jednocześnie *Dyrektorium* zaleca objęcie rodziców specjalną katechezą. Powinna być ona skierowana zarówno do rodziców proszących o chrzest dla swojego dziecka, jak i do rodziców dzieci przygotowujących się do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej (DK 232).

Przypomniane zapisy dokumentów Kościoła powszechnego znalazły także swoje odzwierciedlenie w polskich dokumentach programowych katechezy oraz dokumentach dotyczących przygotowania dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej sygnowanych przez polskich biskupów. W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce*¹⁹ zapisano wyraźnie, że pierwszymi nauczycielami i wychowawcami w wierze są dla dziecka jego rodzice. To oni są dla dziecka świadkami wiary i dzięki nim możliwe jest stopniowe wtajemniczenie w życie chrześcijańskie (PDK 126). Wraz z tym zobowiązano rodziców do troski o to, by ich dzieci

¹⁷ Dodatek: *Pierwsza spowiedź i Komunia Święta*, w: W. Kubik (red.), *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*. Część I, Warszawa 1985, s. 188–192.

¹⁸ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (15.VIII.1997), Poznań 1997 (dalej cyt. jako DOK).

¹⁹ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Warszawa 2001 (dalej cyt. jako PDK).

zostały ochrzczone oraz przygotowane do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej (PDK 128). Podkreślono przy tym, że w realizacji wspomnianego przygotowania do sakramentów niezbędne jest udzielenie rodzicom konkretnego wsparcia ze strony wspólnoty Kościoła. Może je stanowić odpowiednia katecheza, skierowana do dorosłych, wszelkiego rodzaju spotkania, kursy, a w razie potrzeby także osobiste kontakty. Jednocześnie zobowiązano rodziców do wkładania wysiłku w dobre przygotowanie się do roli katechetów własnych dzieci (PDK 130).

Pokłosiem przywołanych postulatów wydają się być sugestie zawarte w obowiązującej *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*²⁰ oraz *Programie nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*²¹. W pierwszym z przywołanych dokumentów podkreślono przede wszystkim, że czas przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej powinien być okazją do objęcia rodziców stosowną katechezą. Zaproponowano, by odbywała się ona „w formie warsztatów, dialogu i wspólnej pracy z elementami strategii nowej ewangelizacji kierowanej do konkretnych osób”²². Jednocześnie zwrócono uwagę, iż katecheza dla rodziców dzieci nie powinna ograniczać się do spraw organizacyjnych związanych z samą uroczystością, ale być okazją do pogłębienia wiary rodziców²³. W drugim ze wspomnianych dokumentów programowych określono częstotliwość i zakres spotkań. Zaproponowano, by zarówno w okresie przygotowania do pierwszej Komunii świętej (w klasach I–III) jak i w roku po pierwszej Komunii świętej (w klasie IV) przeprowadzić osiem spotkań z rodzicami w parafii w ciągu każdego roku. Wskazano przy tym również ich tematykę²⁴.

²⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Dokument przyjęty podczas 379. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski, 8.VI.2018, Częstochowa 2018.

²¹ Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*. Dokument przyjęty podczas posiedzenia Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w Częstochowie, 19.IX.2018, Częstochowa 2019.

²² *Podstawa programowa katechezy*, s. 49.

²³ Tamże.

²⁴ Zaproponowano, aby w klasie pierwszej podczas spotkań z rodzicami poruszyć następujące kwestie: *Czym jest nauka religii, Rozmowa z dzieckiem na tematy religijne, Nauka modlitwy w rodzinie, Bliskość i obecność Boga wśród nas i w naszym życiu, Dziecko darem Boga Rodzina pierwszą wspólnotą wiary, Pismo Święte – słowo Boga do człowieka, Świętowanie wiary we wspólnocie Kościoła*. W klasie drugiej postulowano omówienie następujących zagadnień szczegółowych: *Wydarzenia zbawcze w roku liturgicznym, Pielęgnowanie tradycji rodzinnych i religijnych w roku liturgicznym, Wiara źródłem ludzkiej życzliwości, pogody ducha, radości, Doświadczenie Bożego miłosierdzia w naszym życiu, Nawrócenie w życiu człowieka, Okazywanie miłości Bogu i ludziom, Zaangażowanie w życie wspólnoty Kościoła, Systematyczny, świadomy i czynny udział we Mszy Świętej*. W klasie trzeciej wybrano następujące tematy katechez dla rodziców: *Narodzić się na nowo, aby odkryć piękno wiary, Przygotowanie dziecka do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w rodzinie, Rok liturgiczny w rodzinie, Sakramenty święte znakami Bożej łaski, Spotkanie z Bogiem w liturgii słowa i liturgii eucharystycznej, Bóg Ojciec Miłosierdzia – przygotowanie do sakramentu pokuty i pojednania, Pierwsza Komunia*

Ostatnim, godnym uwagi dokumentem odnoszącym się wprost do przygotowania dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej są zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski w 2020 roku *Wskazania dotyczące przygotowania dzieci do przyjęcia i przeżywania sakramentu pokuty i pojednania oraz pierwszej Komunii Świętej*²⁵. Również w nich odnaleźć można szereg zapisów szczegółowych dotyczących katechezy rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej Komunii świętej. Warto przy tym podkreślić, iż katechezę tę traktuje się w nich priorytetowo, określając ją jako konieczną. Zaleca się przy tym, aby odbywała się ona regularnie (równoległe do spotkań z dziećmi), postuluje się jej treści, metody i formy. Autorzy dokumentu proponują, aby spotkania z rodzicami prowadzone były w formie warsztatów i celebracji. Postulują przy tym, aby ich treścią były: „prawdy wiary, liturgia, zasady moralne, modlitwa a także religijne wychowanie dzieci ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk zachodzących we współczesnym świecie”²⁶.

Przedstawione powyżej założenia, dotyczące katechezy dla rodziców przed pierwszą spowiedzią i Komunią świętą dzieci, zostały uszczegółowione i doprecyzowane w licznych dokumentach publikowanych w poszczególnych diecezjach²⁷.

Święta – świętem dziecka i świętem rodziny, Pielęgnowanie przyjaźni z Bogiem. Natomiast w roku po pierwszej Komunii zaproponowano omówienie następujących zagadnień: *Postawa wdzięczności Bogu za dar życia i wiary, Jak pomóc dziecku pielęgnować przyjaźń z Jezusem? Eucharystia sakramentem miłości, Świadomy i czynny udział we Mszy Świętej, Modlitwa w życiu rodziców i dziecka, Jak ukazać dziecku wartość sakramentu pokuty i pojednania? Uczestnictwo rodziny w wydarzeniach roku liturgicznego, Motywowanie dziecka do zaangażowania się w grupy parafialne. Program nauczania religii*, s. 80.

²⁵ Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania dotyczące przygotowania dzieci do przyjęcia i przeżywania sakramentu pokuty i pojednania oraz pierwszej Komunii Świętej*. Zatwierdzone uchwałą 43/386/2020 z dnia 29.VIII.2020. Dokument dostępny w Internecie: <https://opoka.org.pl/News/Polska/2020/przygotowanie-dzieci-do-sakramentu-pokuty-i-pierwszej-komunii-swietej> [dostęp 18.VIII.2024].

²⁶ Tamże, nr 53–56. W dokumencie wskazano także zagadnienia szczegółowe, które powinny zostać omówione w ramach katechezy dla rodziców. Ich wykaz jest powieleniem propozycji zamieszczonej w obowiązującym *Programie nauczania religii rzymskokatolickiej*.

²⁷ Na potrzeby niniejszej publikacji przeanalizowano zapisy dokumentów opublikowanych w diecezjach: białostockiej, bydgoskiej, częstochowskiej, drohiczyńskiej, elbląskiej, gliwickiej, katowickiej, krakowskiej, legnickiej, łódzkiej, pelplińskiej, płockiej, siedleckiej, włocławskiej, wrocławskiej i zielonogórsko-gorzowskiej. *Wskazania duszpastersko-katechetyczne arcybiskupa metropolity białostockiego dotyczące przygotowania dzieci do sakramentu pokuty i pojednania oraz pierwszej Komunii Świętej w archidiecezji białostockiej*, Nr 758/23/A, Białystok 1.IX.2023; *Komunikat w sprawie przygotowania dzieci do pierwszej spowiedzi świętej*, L.dz. 215/2022/Bp. Bydgoszcz 12.IV.2022; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w archidiecezji częstochowskiej*, „Biuletyn Katechetyczny” 7 (2021/2022), s. 57–64; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci do przyjęcia, przeżywania i celebrowania pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji drohiczyńskiej*, L.89/2023, Drohiczyń 31.I.2003; *Zasady obowiązujące w przygotowaniu dzieci do sakramentu pokuty i pojednania oraz pierwszej Komunii Świętej*, *Diecezja elbląska*, Nr 230/BE/2022, Elbląg 8.IV.2022; *Instrukcja w sprawie przygotowania do wczesnej Komunii Świętej w diecezji elbląskiej*, Nr

Przeprowadzona kwerenda wspomnianych dokumentów ujawnia, iż polscy biskupi są zgodni co do tego, że pierwszym środowiskiem odpowiedzialnym za wychowanie dziecka, w tym także za wychowanie religijne, jest środowisko rodzinne²⁸. Podkreślają przy tym wyraźnie, że wychowanie dziecka jest nie tylko niezaprze- czalnym prawem rodziców, ale także ich obowiązkiem²⁹. Wraz z tym zalecają, aby zarówno katecheci szkolni, jak i duszpasterze w parafii podjęli czynną współpracę z rodzicami dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świę- tej, zaś proboszczów parafii zobowiązują do organizowania stosownej katechezy dla wspomnianej grupy rodziców³⁰. Proponuje się przy tym dwa modele realiza- cji katechezy dla rodziców. W diecezjach białostockiej, łódzkiej, drohiczyńskiej, gliwickiej, pelplińskiej i zielonogórsko-gorzowskiej postuluje się organizowanie osobnej katechezy dla rodziców³¹, obok tego w diecezji białostockiej, gliwickiej

---

213/2020, Elbląg 6.V.2020; *Pierwszy Synod Diecezji Gliwickiej (2017–2018). Statuty i aneksy*, Opole 2018; *Wysłuchani w Ducha. Uchwały II Synodu Archidiecezji Katowickiej*. Katowice 2016; Wskazania metropolity katowickiego w sprawie wczesnej Komunii Świętej, VAI-7498/14. Katowice 1.X.2014; *Wskazania dotyczące przygotowania do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego w archidiecezji katowickiej*. Dokument udostępniony przez Wydział Katechetyczny Archidiecezji Katowickiej; *Informacje o przygotowaniu do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w archidiecezji krakowskiej*. Dokument dostępny w Internecie: <https://katecheza.diecezja.pl/komunia-swiate/> [dostęp 1.X.2023]; *Instrukcja o przygotowaniu do inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii*. W: *Przypatrzmy się powołaniu naszemu. I Synod Diecezji Legnickiej 2007–2012*. T. 2: *Dokumentacja*. Legnica 2012 s. 225–229; *Instrukcja o przygotowaniu do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w archidiecezji łódzkiej*. Abp-1.1-1134/18. Łódź 10.VIII.2018; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej Komunii Świętej*. W: *Statut I Synodu Diecezji Pelplińskiej*. Pelplin 2001 s. 188–191; *Instrukcja o przygotowaniu i przebiegu pierwszej spowiedzi oraz Komunii Świętej dzieci*. W: *Gdzie jest Bóg, tam jest przyszłość. XLIII Synod Diecezji Płockiej. Prawo partykularne i program odnowy pastoralnej Kościoła Płockiego*. Red. H. Seweryniak. Płock 2015; *Instrukcja biskupa siedleckiego o przygotowaniu dzieci do sakramentu pokuty i pierwszej Komunii Świętej*, w: *Żyjąc mocą chrztu. II Synod Diecezji Siedleckiej*, Siedlce 2018, s. 366–374; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji włocławskiej*, Dokument dostępny w Internecie: <http://kikol.diecezja.wloclawek.pl/index.php/sakramenty2/i-komunia/164-instrukcja-o-przygotowaniu-dzieci-do-pierwszej-spowiedzi-i-komunii-swietej> [dostęp dnia 16.VIII.2024], *Synod Archidiecezji Wrocławskiej 1895-1991*, Wrocław 1995; *Program przygotowania do pierwszej Komunii świętej: Wychowanie dzieci do miłości Jezusa Eucharystycznego*, Diecezja zielonogórsko-gorzowska, dokument dostępny w Internecie: <https://wnk.diecezjazg.pl/project-details/program-przygotowania-do-i-komunii-sw-wychowanie-dzieci-do-milosci-jezusa-eucharystycznego/> [dostęp 2.V.2023].

²⁸ Zob.: *Komunikat w sprawie przygotowania*, Bydgoszcz nr 1; *Instrukcja o przygotowaniu*, Płock nr 8; *Instrukcja biskupa siedleckiego nr II.5*; *Pierwszy Synod Diecezji Gliwickiej stat.* 292.

²⁹ Zob.: *Wskazania dotyczące przygotowania*, Katowice nr I.1; *Instrukcja o przygotowaniu*, Legnica nr I.4; *Instrukcja o przygotowaniu*, Łódź nr WO.1; *Instrukcja biskupa siedleckiego nr I.3*.

³⁰ Zob.: *Wskazania dotyczące przygotowania*, Katowice nr I.3; *Uchwały II Synodu Archidiecezji Katowickiej stat.* 72; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Pelplin nr 2; *Zasady obowiązujące w przygotowaniu*, Elbląg nr 2; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Drohiczyn nr I.C.8; *Instrukcja biskupa siedleckiego nr III.12*; *Wskazania duszpastersko-katechetyczne*, Białystok nr I.12.

³¹ *Wskazania duszpastersko-katechetyczne*, Białystok nr I.13; *Instrukcja o przygotowaniu*, Łódź WS.7; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Drohiczyn nr I.C.7; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Pelplin

i włocławskiej zobowiązuje się również rodziców do udziału w katechezie razem z dziećmi³².

W wielu dokumentach diecezjalnych wskazano także wyraźnie obowiązki rodziców związane z faktem przygotowania dzieci do pierwszej Komunii świętej. Oprócz obowiązków natury organizacyjnej (zgłoszenie dziecka do grona kandydatów przygotowujących się do pierwszej Komunii świętej, dostarczenie aktu chrztu, jeśli ten miał miejsce poza parafią miejsc zamieszkania, troska o udział dziecka w katechezie parafialnej przygotowującej do sakramentów) wymienia się także obowiązki natury religijnej, wyszczególniając konieczność wychowania religijnego i stopniowego włączania w życie liturgiczne³³, konieczność przekazu podstawowych wiadomości religijnych³⁴, prowadzenie z dzieckiem rozmów na tematy religijne, pomoc w opanowaniu pamięciowym podstawowych modlitw, udział z dzieckiem w niedzielnej i świątecznej Mszy świętej, praktykowanie wspólnej, rodzinnej modlitwy, przekazywanie zasad życia chrześcijańskiego, bycie dla dziecka świadkiem wiary³⁵.

W części przeanalizowanych dokumentów prawodawca precyzyjnie wskazał także cel katechezy rodziców przed pierwszą Komunią świętą dzieci. W *Instrukcji* opublikowanej w archidiecezji częstochowskiej podkreślono, że katecheza dla rodziców powinna pomóc zainteresowanym w pogłębieniu wiary i być przestrzenią do przekazania wskazówek pomocnych we właściwym przygotowaniu dzieci do kolejnych sakramentów inicjacji chrześcijańskiej³⁶. W dokumencie opublikowanym w diecezji włocławskiej organizujący katechezę dla rodziców powinni postawić sobie za cel „wytworzenie właściwej atmosfery religijnej” w okresie przygotowania do sakramentów³⁷, zaś w archidiecezji katowickiej katecheza rodziców przed pierwszą Komunią świętą dziecka powinna być pomocą w pogłębianiu wiary dorosłych i przybliżać im możliwości rozwoju wiary, ukazywać możliwości wspierania dzieci w procesie przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej, pomagać duszpasterzom w rozeznawaniu sytuacji religijnej w rodzinach oraz ułatwiać proces

---

nr 6; *Pierwszy Synod Diecezji Gliwickiej* stat. 296; *Program przygotowania do pierwszej Komunii*. Zielona Góra-Gorzów nr 2.

³² *Wskazania duszpastersko-katechetyczne*, Białystok nr V.32; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Włocławek nr IV.1; *Pierwszy Synod Diecezji Gliwickiej*, stat. 296.

³³ *Wskazania duszpastersko-katechetyczne*, Białystok nr I.7.

³⁴ *Program przygotowania do pierwszej Komunii*, Zielona Góra-Gorzów nr 1.1.

³⁵ Zob. szerzej: *Zasady obowiązujące w przygotowaniu*, Elbląg nr 2; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Pelplin nr 2; *Program przygotowania do pierwszej Komunii*, Zielona Góra-Gorzów nr 1.1; *Wskazania dotyczące przygotowania*, Katowice nr III.B.16; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Drohiczyń nr I.C.8; Synod Archidiecezji Wrocławskiej, s. 446–447; *Instrukcja biskupa siedleckiego* nr II.7.

³⁶ *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Częstochowa nr 8.

³⁷ *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Włocławek nr IV.1.

wspierania rodzin przeżywających trudności w wierze³⁸. Jednocześnie zaleca się, aby w ramach prowadzonej formacji rodziców dzieci pierwszokomunijnych szczególną opieką i wsparciem otoczyć rodziców żyjących w związkach niesakramentalnych. Postuluje się przy tym udzielenie stosownej pomocy w sytuacji, gdy brak sakramentu jest jedynie zaniedbaniem i nie ma przeszkód do jego zawarcia oraz udzielenie niezbędnych wskazań i wyjaśnień w sytuacji zaistnienia przeszkód do zawarcia sakramentalnego związku³⁹.

Kolejnym, precyzyjnie określonym w wielu dokumentach diecezjalnych wskazaniem jest częstotliwość spotkań z rodzicami w ramach przeznaczonej dla nich katechezy. W diecezjach krakowskiej, łódzkiej i katowickiej proponuje się spotkania comiesięczne w roku przyjęcia sakramentu przez dziecko⁴⁰. W diecezji drohiczyńskiej określono minimalną ilość spotkań proponując, aby było ich co najmniej osiem⁴¹. W diecezji gliwickiej zaproponowano rodzicom sześć spotkań wspólnych z dziećmi oraz cztery spotkania przeznaczone tylko dla rodziców⁴². W diecezji legnickiej postuluje się pięć katechez dla rodziców w okresie przygotowania dalszego dzieci⁴³, zaś w diecezji siedleckiej zaproponowano po cztery katechezy w pierwszym i drugim roku przygotowania dzieci i osiem katechez w ostatnim roku przygotowania dzieci⁴⁴.

W dokumentach sygnowanych przez biskupów polskich diecezji proponuje się także różnorodne metody prowadzenia katechezy dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej. Ich różnorodność obrazuje tabela 1.

Z opracowanego zestawienia wynika, że najczęstszymi formami spotkań z rodzicami są: Msza święta, katecheza, nabożeństwa okresowe w parafii, nabożeństwa z poświęceniem dewocjonaliów ora dodatkowe celebracje (nabożeństwo odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych, nabożeństwo pokutne, celebracje rodzinne)⁴⁵.

Kwestią opisaną znacznie mniej dokładnie w dokumentach diecezjalnych jest tematyka spotkań z rodzicami dzieci pierwszokomunijnych. Jedynie w dokumentach

³⁸ *Wskazania dotyczące przygotowania*, Katowice nr III.B.15.

³⁹ *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Częstochowa nr 21; *Zasady obowiązujące w przygotowaniu*, Elbląg nr 12; *Wskazania duszpastersko-katechetyczne*, Białystok nr V.36; *Synod Archidiecezji Wrocławskiej*, s. 446,448.

⁴⁰ *Instrukcja o przygotowaniu*, Łódź nr WS 7; *Wskazania dotyczące przygotowania*, Katowice nr III.B.16.

⁴¹ *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Drohiczyn nr I.C.7.

⁴² *Pierwszy Synod Diecezji Gliwickiej*, stat. 296.

⁴³ *Instrukcja o przygotowaniu do inicjacji*, Legnica nr II.7.

⁴⁴ *Instrukcja biskupa siedleckiego*, nr VI.21.

⁴⁵ Zob. szerzej: *Wskazania duszpastersko-katechetyczne*, Białystok nr V.35; *Uchwały II Synodu Archidiecezji Katowickiej*, stat. 279; *Instrukcja o przygotowaniu do inicjacji*, Legnica nr II.7; *Instrukcja biskupa siedleckiego* nr VI.21; *Instrukcja o przygotowaniu*, Łódź nr WS.10; *Pierwszy Synod Diecezji Gliwickiej*, stat. 300; *Instrukcja o przygotowaniu*, Płock nr 12; *Synod Diecezji Wrocławskiej*, s. 448; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Drohiczyn nr III.2.

Tab. 1

Formy spotkań dla rodziców	Diecezja														
	białostocka	bydgoska	częstochowska	drohiczynska	elbląska	gliwicka	katowicka	krakowska	legnicka	łódzka	pelplińska	płocka	siedlecka	wrocławska	włocławska
katecheza					+	+	+					+	+		
nabożeństwa z poświęceniem dewocjonaliów			+				+	+			+	+	+		
Msza święta	+		+	+		+	+							+	+
dni skupienia						+				+		+			
rekolekcje												+			
pielgrzymki						+				+		+			
nabożeństwa okresowe w parafii						+			+				+		+
warsztaty	+						+			+					
dialog							+								
wspólna praca							+								
dodatkowe celebracje		+	+				+						+	+	

obowiązujących w diecezji białostockiej⁴⁶ i siedleckiej⁴⁷ zaproponowano szczegółowy wykaz tematów spotkań z rodzicami. W pozostałych przeanalizowanych aktach normatywnych kwestie te potraktowano ogólnikowo. W diecezjach

⁴⁶ W diecezji białostockiej zaproponowano do omówienia po cztery zagadnienia w każdym roku formacji dzieci dla rodziców z klas I–III i tematykę sześciu spotkań dla rodziców klas IV. W klasie pierwszej proponuje się omówienie następujących zagadnień: *Wszyscy razem* [1], *Jak wejść do kościoła?* [2], *Co to wszystko znaczy?* [3], *Gorąca linia* [4]. W klasie drugiej postuluje się podjęcie następujących kwestii: *Isć tą samą drogą* [1], *Straszyć czy kochać?* [2], *Świętować* [3], *Powstawać* [4]; W klasie trzeciej rodzice powinni zostać zaproszeni na następujące spotkania: *Jesteśmy w drodze* [1], *Co jest najważniejsze?* [2], *Przygotuję Ci serce, o Chryste* [3], *To nie przeszłość* [4]. W klasie czwartej postuluje się omówienie następujących zagadnień: *Kochać to znaczy towarzyszyć dziecku* [1], *Kochać to znaczy żyć we wspólnocie* [2], *Kochać to znaczy pomagać* [3], *Kochać to znaczy przebaczać* [4], *Kochać to znaczy wyrzekać się* [5], *Kochać to znaczy dawać świadectwo* [6]. *Wskazania duszpastersko-katechetyczne*, Białystok nr VI.

⁴⁷ W obowiązującej *Instrukcji* biskupa siedleckiego proponuje się tematykę ośmiu spotkań dla rodziców w roku przyjęcia sakramentów pokuty i Eucharystii. W wykazie znalazły się następujące zagadnienia: *Bóg – Ojciec wszystkich ludzi* [wrzesień], *Maryja – Matka Jezusa i nasza* [październik], *Życie wieczne darem Boga* [listopad], *Jezus Chrystus – Emmanuel* [grudzień], *Duch Święty – dawca darów* [styczeń], *Kościół – wspólnota ochrzczonych* [luty], *Dekalog – wola Pana Boga* [marzec], *Eucharystia – pamiątka Wieczerzy* [kwiecień]. *Instrukcja biskupa siedleckiego*, nr XI.50.

częstochowskiej, płockiej, pelplińskiej i wrocławskiej postuluje się zorganizowanie spotkania organizacyjnego, podczas którego omówiony zostanie harmonogram formacji dzieci przed pierwszą spowiedzią i Komunią świętą oraz podobnego spotkania na ostatnim etapie przygotowania, celem szczegółowego omówienia przebiegu uroczystości⁴⁸. Ponadto w dokumencie obowiązującym w archidiecezji częstochowskiej przypomniano proboszczom o konieczności uświadomienia rodzicom dzieci pierwszokomunijnych teologicznego znaczenia wspólnoty parafialnej i skierowania zachęty do głębszego związania się z parafią⁴⁹. W diecezji legnickiej postuluje się, by w ramach spotkań formacyjnych dla rodziców omawiać zagadnienia związane z życiem religijnym i moralnym rodziny oraz poruszać problem zaangażowania rodziny w życie Kościoła⁵⁰. W archidiecezji łódzkiej przypomniano, aby podczas spotkań z rodzicami „uwzględnić wymiar eklezjalno-liturgiczny oraz duszpastersko-parafialny życia rodziców, chrzestnych i dzieci”⁵¹. W diecezji pelplińskiej zachęca się do omawiania z rodzicami podstawowych prawd wiary⁵², zaś w diecezji zielonogórsko-gorzowskiej postuluje się, aby podczas spotkań z rodzicami omówić kwestie związane z duchowym przygotowaniem rodziny do uroczystości pierwszokomunijnej, a także poruszyć problem stroju dziecka, przygotowania świątyni parafialnej oraz domu rodzinnego na samą uroczystość⁵³.

W diecezjach elbląskiej, katowickiej, wrocławskiej, drohiczyńskiej, krakowskiej i siedleckiej zaleca się także prowadzenie katechezy dla rodziców w roku po pierwszej spowiedzi i Komunii świętej, podkreślając przy tym, iż jej zasadniczym celem jest pogłębienie życia religijnego dzieci i rodziców oraz przygotowanie do właściwego przeżycia rocznicy pierwszej spowiedzi i Komunii świętej⁵⁴.

3. Wybrane pomoce do katechezy rodziców

Zarówno poszukiwanie nowych metod i form katechezy dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej, jak i stale pogłębiająca się potrzeba wspierania rodziców, pragnących towarzyszyć swoim dzieciom na drodze przygotowania do wspomnianych sakramentów motywuje odpowiedzialnych za katechezę do tworzenia nowych pomocy duszpasterskich i katechetycznych.

⁴⁸ *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Częstochowa nr 9.18; *Instrukcja o przygotowaniu*, Płock nr 11.15; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Pelplin nr 7.10; *Synod Diecezji Wrocławskiej*, s. 448.

⁴⁹ *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Częstochowa nr 12.

⁵⁰ *Instrukcja o przygotowaniu do inicjacji*, Legnica nr II.7.

⁵¹ *Instrukcja o przygotowaniu*, Łódź nr WO.6.

⁵² *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Pelplin nr 6.

⁵³ *Program przygotowania do pierwszej Komunii*, Zielona Góra-Gorzów nr 3.

⁵⁴ *Zasady obowiązujące w przygotowaniu*, Elbląg nr 18; *Uchwały II Synodu Diecezji Katowickiej*, stat. 278, *Synod Archidiecezji Wrocławskiej*, s. 455; *Instrukcja o przygotowaniu dzieci*, Drohiczyń nr III.5.

Powstają pośród nich zarówno materiały duszpasterskie dla katechetów i duszpasterzy, które mogą być wykorzystywane w ramach katechezy dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej Komunii świętej, jak i pomoce katechetyczne, ułatwiające rodzicom prowadzenie katechezy rodzinnej.

Pośród materiałów duszpasterskich wspierających dzieło katechizacji rodziców dzieci pierwszokomunijnych na uwagę zasługuje w pierwszej kolejności zestaw pomocy przygotowany w Wydziale Katechetycznym Kurii Metropolitalnej Białostockiej, opatrzony wspólnym tytułem *Na spotkanie z Panem Jezusem*, opublikowany przez białostockie Wydawnictwo św. Jerzego⁵⁵. Tworzą go cztery zeszyty tematyczne, zawierające scenariusze spotkań w parafii z dziećmi oraz scenariusze spotkań dla rodziców⁵⁶. Ich tytuły prezentuje diagram zamieszczony na rycinie 1.

W zeszytach zawierających pomoce dla klas I–III zamieszczono scenariusze czterech katechez dla rodziców, zaś w pomocach do katechezy z dziećmi i rodzicami w roku po pierwszej Komunii świętej znalazło się aż sześć scenariuszy katechez dla rodziców. Autorzy omawianych pomocy proponują, aby spotkania z rodzicami dzieci klas pierwszych i drugich prowadzone były metodą ewangelicznej rewizji życia, dlatego konstruuje ich scenariusze w oparciu o schemat: widzieć – osądzić – działać. Rodzicom uczniów klas trzecich zaproponowano wykłady tematyczne, zaś dla rodziców uczniów klas czwartych przewidziano spotkania z wykorzystaniem metod dramowych. Tematyka spotkań koresponduje z tematyką katechez dla dzieci i została przedstawiona w tabeli 2.

W pierwszym roku przygotowania zaproponowano rodzicom zgłębienie zagadnień związanych z sakramentem chrztu oraz modlitwą⁵⁷. W drugim roku formacji autorzy omawianych pomocy zachęcają rodziców do odkrycia roli i znaczenia obecności Pana Boga w życiu dziecka i wspólnoty rodzinnej i pomagają uświadomić rolę rodziców w procesie prowadzenia dziecka drogami wiary⁵⁸. Rok trzeci powinien być z założenia czasem poszerzania i pogłębiania wiadomości o Mszy świętej, pochylania się nad wartością i znaczeniem Eucharystii w życiu chrześcijanina oraz uświadomienia potrzeby nieustannej troski o rozwój życia duchowego i pobożności eucharystycznej⁵⁹. W ostatnim roku formacji autorzy omawianego pakietu pomocy proponują nie tylko zwiększenie ilości katechez dla rodziców, ale

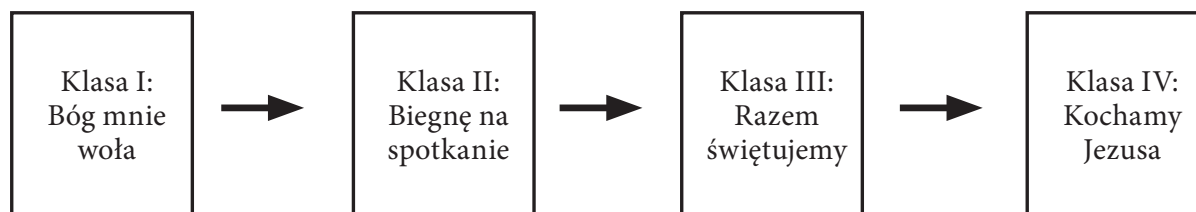
⁵⁵ *Na spotkanie z Panem Jezusem*. Scenariusze spotkań z dziećmi klas I–IV w parafii. Scenariusze spotkań z rodzicami, Białystok 2023.

⁵⁶ *Na spotkanie z Panem Jezusem: Bóg mnie woła*. Scenariusze spotkań z dziećmi klas I. Scenariusze spotkań z rodzicami, Białystok 2023; *Na spotkanie z Jezusem: Biegnę na spotkanie*. Scenariusze spotkań z dziećmi klas II. Scenariusze spotkań z rodzicami, Białystok 2023; *Na spotkanie z Panem Jezusem: Razem świętujemy*. Inicjacja liturgiczna dzieci klas II. Nabożeństwa i obrzędy. Biały Tydzień. Scenariusze spotkań z rodzicami, Białystok 2023; *Na spotkanie z Panem Jezusem: Kochamy Jezusa*. Scenariusze spotkań z dziećmi klas IV. Scenariusze spotkań z rodzicami, Białystok 2023.

⁵⁷ *Na spotkanie z Panem Jezusem: Bóg mnie woła*, s. 68–78.

⁵⁸ *Na spotkanie z Panem Jezusem: Biegnę na spotkanie*, s. 64–74.

⁵⁹ *Na spotkanie z Panem Jezusem: Świętujemy razem*, s. 66–76

Ryc. 1

Tab. 2

Klasa I	Klasa II	Klasa III	Klasa IV
Wszyscy razem Jak wejść do Kościoła? Co to wszystko znaczy? Gorąca linia	Iść tą samą drogą Straszyć czy kochać? Świętować Powstawać	Jestem w drodze Co jest najważniejsze? Przygotuję Ci serce, o Chryste To nie przeszłość	Kochać to znaczy towa- rzyszyć dziecku Kochać to znaczy żyć we wspólnocie Kochać to znaczy pomagać Kochać to znaczy przebaczać Kochać to znaczy wyrzekać się Kochać to znaczy dawać świadectwo

także zmianę ich charakteru, stąd dominującą formą staje się psychodrama i bibliodrama. W ten sposób pragną oni zaprosić rodziców do głębszej refleksji nad własnym życiem, a w konsekwencji do otwarcia się na obecność Boga, który ma moc przemieniać i uświęcać ludzką codzienność. Podczas spotkań w parafii proponuje się rodzicom odkrywanie znaczenia przynależności do wspólnoty Kościoła oraz wartości, którymi mogą ubogacać się na co dzień członkowie tej wspólnoty⁶⁰. Realizacja omawianych propozycji programowych obliguje rodziców także do podejmowania posługi katechetycznej wobec dzieci w środowisku domowym. Motywacją do tego mogą być zarówno przewidziane przez autorów zadania do realizacji w domu, jak i gadżety przynieszone przez dzieci do domu po katechezie parafialnej (naklejki, zakładki, dyplomy). Podejmowana w oparciu o nie rozmowa z dzieckiem może być nie tylko okazją do powtórzenia treści, zasłyszanych przez dziecko podczas katechezy w parafii, ale także stwarzać możliwość poszerzenia jego wiedzy i pogłębienia wiary.

Innym, godnym uwagi zestawem pomocy katechetycznych dla dzieci pierwszokomunijnych i ich rodziców jest pakiet *Idziemy do Ciebie, Jezu*, opublikowany przez siedleckie wydawnictwo *Unitas*. Składa się on z dwunastu publikacji książkowych, wśród których znalazły się cztery podręczniki dla dzieci⁶¹, cztery przewodniki

⁶⁰ *Na spotkanie z Panem Jezusem: Kochamy Jezusa*, s. 44–57.

⁶¹ J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Podręcznik dla dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji siedleckiej. Rok 1: *Spotykamy Jezusa w świątyni*,

dla rodziców⁶² oraz cztery poradniki metodyczne dla katechetów i duszpasterzy odpowiedzialnych za przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji siedleckiej⁶³. Proponowane w programie *Idziemy do Ciebie, Jezu* spotkania formacyjne dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej, mają zarówno charakter konferencji tematycznych, jak i celebracji. Ich układ i tematykę prezentuje tabela 3.

Z opracowanego zestawienia wynika, że w ramach czteroletniej formacji dla rodziców powinny odbyć się cztery spotkania o charakterze organizacyjnym, trzy konferencje tematyczne dotyczące problemów związanych z przekazem wiary w rodzinie oraz dziesięć spotkań w formie celebracji, pośród których najczęściej proponowane są adoracje Najświętszego Sakramentu. Ponadto program umożliwi rodzicom samodzielne pogłębianie swojej wiedzy religijnej i wiary. Pomocą w tym zakresie mogą być wspomniane przewodniki dla rodziców. Oprócz wskazówek do pracy z dzieckiem w domu⁶⁴, zamieszczono w nich również krótkie streszczenia

---

Siedlce 2022; J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Podręcznik dla dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji siedleckiej. Rok II: *Spotykamy Jezusa we wspólnocie Kościoła*, Siedlce 2020; J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Podręcznik dla dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji siedleckiej. Rok III: *Spotykamy Jezusa w dwóch ważnych sakramentach świętych*, Siedlce 2021; J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Podręcznik dla dzieci prowadzonych drogą wtajemniczenia chrześcijańskiego w diecezji siedleckiej. Rok IV: *Spotykamy Jezusa w roku liturgicznym*, Siedlce 2022.

⁶² J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Przewodnik dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji siedleckiej. Rok I: *Spotykamy Jezusa w świątyni*, Siedlce 2022; J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Przewodnik dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji siedleckiej. Rok II: *Spotykamy Jezusa we wspólnocie Kościoła*, Siedlce 2022; J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Przewodnik dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji siedleckiej. Rok III: *Spotykamy Jezusa w dwóch ważnych sakramentach świętych*, Siedlce 2021; J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Kalendarz dla rodziców towarzyszących dzieciom na drodze do wtajemniczenia chrześcijańskiego w diecezji siedleckiej. Rok IV: *Spotykamy Jezusa w roku liturgicznym*, Siedlce 2022.

⁶³ J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Poradnik metodyczny dla przygotowujących do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji siedleckiej. Rok I: *Spotykamy Jezusa w świątyni*, Siedlce 2022; J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Poradnik metodyczny dla przygotowujących do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji siedleckiej. Rok II: *Spotykamy Jezusa we wspólnocie Kościoła*, Siedlce 2020; J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Poradnik metodyczny dla przygotowujących do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji siedleckiej. Rok III: *Spotykamy Jezusa w dwóch ważnych sakramentach świętych*, Siedlce 2021; J. Borowicz, A. Kiciński, *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Poradnik metodyczny dla duszpasterzy towarzyszących dzieciom i rodzicom na drodze wtajemniczenia chrześcijańskiego w diecezji siedleckiej. Rok IV: *Spotykamy Jezusa w roku liturgicznym*, Siedlce 2022.

⁶⁴ Wskazówki te mają charakter szczegółowego konspektu, co może znacząco ułatwić rodzicom prowadzenie katechezy rodzinnej w domu. Dzięki zawartym we wspomnianych pomocach wskazówkom, rodzic może powrócić z dzieckiem do treści omawianych w ramach katechezy prowadzonej w parafii dla dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej.

Tab. 3

	Konferencje	Celebracje
Klasa I	<ul style="list-style-type: none"> - Konferencja organizacyjna - Rodzina szkołą wiary 	<ul style="list-style-type: none"> - Rozpoczęcie przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej (z błogosławieństwem plecaków i przyborów szkolnych) - Nabożeństwo różańcowe z udziałem rodziców klas pierwszych - Adoracja Najświętszego Sakramentu w pierwszą niedzielę miesiąca z udziałem rodziców klas pierwszych
Klasa II		<ul style="list-style-type: none"> - Msza święta z aktem zawierzenia rodziny Matce Bożej - Adoracja Najświętszego Sakramentu z modlitwą w intencji parafii - Adoracja Najświętszego Sakramentu z modlitwą w intencji diecezji - Adoracja Najświętszego Sakramentu z modlitwą w intencji Kościoła powszechnego
Klasa III	<ul style="list-style-type: none"> - Katecheza w rodzinie – spotkanie organizacyjne - Spotkanie organizacyjne przed uroczystością pierwszej Komunii świętej 	<ul style="list-style-type: none"> - Nabożeństwo pokutne dla rodziców z okazją do spowiedzi świętej - Adoracja Najświętszego Sakramentu w Niedzielę Miłosierdzia (lub następną)
Klasa IV	<ul style="list-style-type: none"> - Spotkanie organizacyjne – Jak kontynuować katechezę w rodzinie? (wypełnianie kalendarza) - Spotkanie organizacyjne przed rocznicą pierwszej Komunii świętej - Spotkanie organizacyjne przed uroczystością Bożego Ciała 	<ul style="list-style-type: none"> - Msza święta z kazaniem do dzieci i rodziców (październik/listopad)

katechez prowadzonych dla dzieci w parafii, zaś w przewodnikach dla rodziców dzieci z klas pierwszych i trzecich także propozycje krótkich rozważań wybranych fragmentów biblijnych, które z powodzeniem mogą pomóc w osobistej modlitwie. Nader cenną, a przy tym nietuzinkową pomocą wydaje się być także *Kalendarz*, opracowany dla rodziców uczniów klas czwartych. Jest on właściwie modlitewnikiem dla rodziców, znalazły się w nim bowiem modlitwy do świętych i błogosławionych, wspominanych we wszystkie dni w ciągu roku liturgicznego. Autorzy *Kalendarza* zachęcają także rodziców do odnotowania w nim na początku roku szkolnego wszystkich ważnych dla rodziny świąt i uroczystości podpowiadając, iż

Zawarte w konspekcie propozycje działań korespondują z układem podręcznika dla dzieci, dzięki czemu rodzic ma szansę nie tylko powtórzyć i utrwalić z dzieckiem omawiane w ramach katechezy parafialnej treści, ale także nawiązać z nim bliższą relację, podejmując, podczas wykonywania zaproponowanych w podręczniku dla dzieci zadań, dialog na tematy związane z wiarą i moralnością.

mogą być one szczególną okazją do pogłębiania życia duchowego poprzez wspólną rodzinną modlitwę lub udział we Mszy świętej.

Kolejnym zestawem materiałów dla duszpasterzy i katechetów odpowiedzialnych za formację rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej są pomoce zatytułowane *Nauczycielu dobry*, opublikowane przez Wydawnictwo św. Wojciecha. Ich pomysłodawcą jest ks. Marcin Węclawski – kapłan archidiecezji poznańskiej. Opracowany pakiet pomocy tworzą dwie publikacje – zeszyt katechisty⁶⁵ oraz zeszyt rodzinny⁶⁶. Ich autor proponuje, aby w ramach rocznego przygotowania dzieci do pierwszej Komunii zaprosić ich rodziców na sześć katechez prowadzonych przez duszpasterza odpowiedzialnego za formację dzieci i rodziców oraz na osiem spotkań dla rodziców w małych grupach. Spotkania te powinni przeprowadzić przygotowani do tego katechiści. Dodatkowo po spotkaniach z duszpasterzem proponuje się rodzicom i dzieciom udział w celebracjach połączonych z przekazaniem krzyżyka, książeczki do nabożeństwa, różańca i medalika oraz w celebracji, podczas której nastąpi odnowienie przez dzieci przyrzeczeń chrzcielnych. W ramach spotkań z duszpasterzem proponuje się podjęcie następujących zagadnień: [1] *Co to znaczy przyjąć Chrystusa? Zbawienie w Chrystusie*; [2] *Chrystus zbawia nas w Kościele przez sakramenty święte*; [3] *Sumienie głosem Boga w naszym wnętrzu*; [4] *Nawrócenie to odrzucenie grzechu*; [5] *Sakrament pokuty darem Chrystusa miłosiernego*; [6] *Eucharystia szczytem miłości Boga do nas*⁶⁷. Natomiast podczas spotkań w małych grupach zaproponowano realizację następujących tematów: [1] *Czy wierzę, że Bóg jest Ojcem, który mnie kocha?* [2] *Kim jest dla mnie Jezus Chrystus?* [3] *Pismo święte – słowa życia*; [4] *Modlitwa – rozmowa z Bogiem*; [5] *Dekalog znakiem miłości Boga do człowieka*; [6] *Jezus przebacza nam grzechy*; [7] *Czym jest Msza święta?* [8] *Komunia święta – sakramentem miłości*⁶⁸. Jednocześnie podkreślić należy, że po każdym spotkaniu w grupie rodzice otrzymują propozycje działań z dzieckiem na najbliższy miesiąc oraz specjalnie opracowane karty pracy, dzięki którym mogą w domu stać się katechetami dla swoich dzieci.

Nieco zapomnianym, choć niezmiennie godnym uwagi, wydaje się zestaw pomocy opublikowanych przez krakowskie Wydawnictwo św. Stanisława. Opatrzono go tytułem *Pierwsza Komunia święta wielkim świętem rodziny*. W skład zestawu wchodzi dwa zeszyty o tym samym tytule, z których pierwszy zawiera propozycje konferencji dla rodziców, kazań i homilii⁶⁹, zaś drugi propozycje celebracji

⁶⁵ *Nauczycielu dobry*. Przygotowanie do pierwszej Komunii świętej – inaczej – *zeszyt katechisty*, Poznań 2018.

⁶⁶ *Nauczycielu dobry*. Przygotowanie do pierwszej Komunii świętej – inaczej – *zeszyt rodzinny*, Poznań 2018

⁶⁷ Tamże, s. 6–7.

⁶⁸ *Nauczycielu dobry – zeszyt katechisty*, s. 16–17.

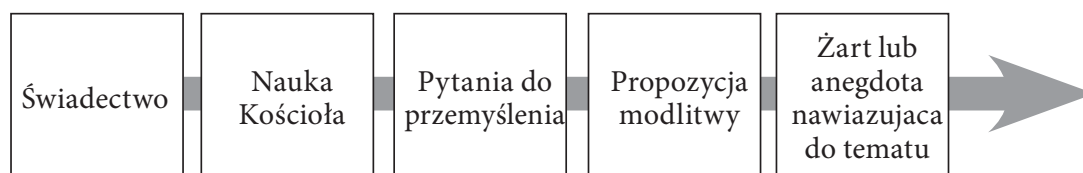
⁶⁹ *Pierwsza Komunia święta wielkim świętem rodziny*. Część I: *Propozycje kazań i homilii*, Kraków 2003.

liturgicznych dla dzieci i rodziców⁷⁰. W pierwszym ze wspomnianych zeszytów zamieszczono dziesięć konferencji dla rodziców, przyporządkowanych do konkretnych miesięcy w okresie rocznego przygotowania dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej. Ich tematykę prezentuje tabela 4.

Tab. 4

Termin realizacji	Temat spotkania
wrzesień	„Aby rodzina Bogiem była silna”
październik	<i>Mój Chrystus</i>
listopad	„Nasza Ojczyzna jest w niebie”
grudzień	<i>Mój adwent</i> – „narodził się z Maryi Dziewicy”
styczeń	<i>Wierzyć w tajemnicę Kościoła</i>
luty	„Idźcie i wy do mojej winnicy”
marzec	„Nawracajcie się i wierźcie w Ewangelię”
kwiecień	<i>Odkryć przebaczącą miłość Ojca</i>
maj	„Oto wielka tajemnica wiary”
czerwiec	„Abyś dzień święty święcił”

Jak wynika z zaprezentowanego zestawienia tematyka spotkań związana jest z poszczególnymi artykułami wyznania wiary. Na uwagę zasługuje przy tym fakt, iż każdy ze scenariuszy stanowi odrębną konferencję tematyczną, a przy tym wszystkie mają zbliżoną strukturę⁷¹. Tworzą ją elementy przedstawione na ryc. 2.

Ryc. 2

Oprócz wyżej wspomnianych konferencji tematycznych w omawianych materiałach formacyjnych proponuje się także cykl celebracji dla dzieci i rodziców. Pierwszą z nich stanowi Eucharystia z błogosławieństwem dzieci rozpoczynających przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej. Kolejne to cykl zatytułowany *W drodze*, związany z przekazywaniem dzieciom kolejnych znaków wiary: różańca (w październiku), książeczki do nabożeństwa (w listopadzie), medalika

⁷⁰ *Pierwsza Komunia święta wielkim świętem rodziny. Część II: Propozycje celebracji liturgicznych*, Kraków 2003.

⁷¹ *Pierwsza Komunia święta wielkim świętem rodziny. Część I*, s. 7–8.

(w grudniu), świecy (w lutym) oraz krzyżyka (w marcu). Następnie w oktawie uroczystości Zmartwychwstania Pańskiego proponuje się celebrację wieńczącą przygotowanie bliższe, połączoną ze złożeniem przez dzieci prośby o dopuszczenie do sakramentów. Ostatnią celebracją proponowaną w omawianych pomocach przed uroczystością pierwszej Komunii świętej jest nabożeństwo pokutne połączone z indywidualną spowiedzią⁷².

Ostatnim, godnym uwagi, a przy tym odmiennym od wyżej zaprezentowanych, zestawem pomocy do katechezy parafialnej przygotowującej do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej jest propozycja autorstwa ks. Zbigniewa Pawła Maciejewskiego, zatytułowana *Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. W opracowanym zestawie materiałów znalazły się: opis założeń programu⁷³, program i pomoce dla duszpasterzy⁷⁴, zestaw pomocy dla rodziców i dzieci⁷⁵, podręcznik spotkań⁷⁶ oraz materiał video na płycie⁷⁷. Zaprezentowany zestaw pomocy to swoisty przewodnik dla rodziców, którzy pod kierunkiem swojego duszpasterza, przez cały rok pragną prowadzić swoje dziecko ku pierwszej spowiedzi i Komunii świętej. Pomocą w podjęciu tego zadania są listy, które autor publikacji przekazuje zainteresowanym. Zawierają one treści dla dzieci oraz wyjaśnienia dla rodziców i śmiało mogą być uznane za prostą formę katechezy dla rodziców. Autor publikacji proponuje również głoszenie kazań kerygmatycznych dla rodziców, zakładając, iż mogą one stanowić pomoc w budzeniu wiary rodziców i wzmocnieniu ich poczucia odpowiedzialności za przygotowanie dzieci do sakramentów⁷⁸.

* * *

Przeanalizowane dokumenty Kościoła oraz pomoce duszpasterskie i katechetyczne są wyrazem wielkiej troski Kościoła w Polsce o prawidłową formację zarówno dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej, jak i ich rodziców. Jednocześnie w obliczu zachodzących nieustannie zmian społecznych, kulturowych i religijnych zasadne wydaje się poszukiwanie ciągle nowych metod i form katechezy rodziców. Warto przy tym pamiętać o konieczności uwzględnienia poziomu wiedzy i religijności zainteresowanych, by przewidziana dla nich katecheza stawała się przestrzenią do pogłębienia relacji z Panem Bogiem i Kościołem, a przy

⁷² *Pierwsza Komunia święta wielkim świętem rodziny*. C. II, s. 10–39.

⁷³ *Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Nowa (stara) wizja przygotowania dzieci, Winnica 2020.

⁷⁴ *Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Program i pomoce dla duszpasterzy, Winnica 2020.

⁷⁵ *Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Pomoce dla rodziców i dzieci, b.m.w.

⁷⁶ *Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Podręcznik spotkań, Winnica 2020.

⁷⁷ *Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Materiał video [płyta CD].

⁷⁸ *Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Program i pomoce dla duszpasterzy, s. 8–9.

okazji pomagała w identyfikacji z parafią i realizacji obowiązku chrześcijańskiego wychowania młodego pokolenia.

Streszczenie

Przygotowanie dzieci i ich rodziców do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej stanowi dziś poważne wyzwanie dla katechetów i duszpasterzy. W wielu rodzinach religijny wymiar uroczystości pierwszej Komunii jest całkowicie pomijany lub marginalizowany, podczas gdy nadmierną wagę przywiązuje się do zewnętrznej oprawy tego wydarzenia. W obliczu takiej sytuacji artykuł podejmuje refleksje, jak skutecznie oddziaływać na dzieci i rodziców oraz jak zaplanować proces formacji obu tych grup, aby przybliżyć im istotę sakramentów pokuty i Eucharystii.

Słowa kluczowe: katecheza rodziców, pierwsza komunია, pomoce duszpasterskie.

Summary

Parents' catechesis before the first Holy Communion of a child in the light of the Church's documents and selected pastoral aids

Preparation of children and their parents for the first confession and Holy Communion is today a serious challenge for catechists and pastors. In many families, the religious dimension of the ceremony of First Communion is completely overlooked or marginalized, while excessive importance is attached to the outer binding of this event. In the face of this situation, the article reflects on how to effectively affect children and parents and how to plan the process of formation of both groups to bring them closer to the essence of the sacraments of penance and the Eucharist.

Keywords: Parents' catechesis, first communion, Pastoral aids.

Riassunto

Catechesi dei genitori davanti alla prima santa comunione di un bambino alla luce dei documenti della chiesa e agli aiuti pastorali selezionati

La preparazione dei bambini e dei loro genitori per la prima confessione e la santa comunione è oggi una seria sfida per catechisti e pastori. In molte famiglie, la dimensione religiosa della cerimonia della prima comunione è completamente trascurata o emarginata, mentre un'eccessiva importanza è associata al legame esterno di questo evento. Di fronte a questa situazione, l'articolo riflette su come influenzare efficacemente i bambini e i genitori e su come pianificare il processo di formazione di entrambi i gruppi per avvicinarli all'essenza dei sacramenti della penitenza e dell'Eucaristia.

Parole chiave: catechesi dei genitori, prima comunione, aiuti pastorali.

Bibliografia

Dokumenty Kościoła

- Dekret Kongregacji dla spraw sakramentów świętych o wczesnym dopuszczaniu dzieci do pierwszej Komunii Świętej *Quam singulari* (7.VIII.1910). Dokument dostępny w Internecie: <http://sanctus.pl/index.php?grupa=89&podgrupa=434&doc=383> [dostęp dnia 19.VIII.2024].
- Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Ogólna Instrukcja Katechetyczna* (18.III.1971), w: W. Kubik (red.), *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*. Część I., Warszawa 1985, s. 91–192.
- Dodatek: *Pierwsza spowiedź i Komunia święta*, w: W. Kubik (red.), *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*. Część I, Warszawa 1985, s. 188–192.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (15.VIII.1997), Poznań 1997.
- Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji* (23.III.2020), Kielce 2020.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Warszawa 2001.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Dokument przyjęty podczas 379. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski 8.VI.2018, Częstochowa 2018.
- Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*. Dokument przyjęty podczas posiedzenia Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w Częstochowie 19.IX.2018, Częstochowa 2019.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania dotyczące przygotowania dzieci do przyjęcia i przeżywania sakramentu pokuty i pojednania oraz pierwszej Komunii Świętej*. Zatwierdzone uchwałą 43/386/2020 z dnia 29.VIII.2020. Dokument dostępny w Internecie: <https://opoka.org.pl/News/Polska/2020/przygotowanie-dzieci-do-sakramentu-pokuty-i-pierwszej-komunii-swietej> [dostęp dnia 18.VIII.2024].
- Wskazania duszpastersko-katechetyczne arcybiskupa metropolity białostockiego dotyczące przygotowania dzieci do sakramentu pokuty i pojednania oraz pierwszej Komunii świętej w archidiecezji białostockiej*, nr 758/23/A, Białystok 1.IX.2023.
- Komunikat w sprawie przygotowania dzieci do pierwszej spowiedzi świętej*, L.dz. 215/2022/Bp. Bydgoszcz 12.06.2022.
- Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w archidiecezji częstochowskiej*, „Biuletyn Katechetyczny” 7 (2021/2022), s. 57–64.
- Instrukcja o przygotowaniu dzieci do przyjęcia, przeżywania i celebrowania pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji drohiczyńskiej*, L.89/2023, Drohiczyn 31.01.2023.
- Zasady obowiązujące w przygotowaniu dzieci do sakramentu pokuty i pojednania oraz pierwszej Komunii Świętej*. Diecezja elbląska, nr 230/BE/2022, Elbląg 8.04.2022.

Instrukcja w sprawie przygotowania do wczesnej Komunii Świętej w diecezji elbląskiej, nr 213/2020. Elbląg 6.05.2020.

Pierwszy Synod Diecezji Gliwickiej (2017–2018). Statuty i aneksy, Opole 2018.

Wysłuchani w Ducha. Uchwały II Synodu Archidiecezji Katowickiej, Katowice 2016.

Wskazania metropolity katowickiego w sprawie wczesnej Komunii Świętej, VAI-7498/14, Katowice 1.10.2014. *Wskazania dotyczące przygotowania do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego w archidiecezji katowickiej*. Dokument udostępniony przez Wydział Katechetyczny Archidiecezji Katowickiej.

Informacje o przygotowaniu do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w archidiecezji krakowskiej. Dokument dostępny w Internecie: <https://katecheza.diecezja.pl/komunia-swiatea/> [dostęp 1.10.2023].

Instrukcja o przygotowaniu do inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii, w: *Przypatrzmy się powołaniu naszemu. I Synod Diecezji Legnickiej 2007–2012*, t. 2: *Dokumentacja*. Legnica 2012, s. 225–229. *Instrukcja o przygotowaniu do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w archidiecezji łódzkiej*, Abp-1.1-1134/18, Łódź 10.08.2018.

Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej Komunii świętej, w: *Statut I Synodu Diecezji Pelplińskiej*, Pelplin 2001, s. 188–191.

Instrukcja o przygotowaniu i przebiegu pierwszej spowiedzi oraz Komunii świętej dzieci, w: *Gdzie jest Bóg, tam jest przyszłość. XLIII Synod Diecezji Płockiej. Prawo partykularne i program odnowy pastoralnej Kościoła Płockiego*, red. H. Seweryniak, Płock 2015.

Instrukcja biskupa siedleckiego o przygotowaniu dzieci do sakramentu pokuty i pierwszej Komunii Świętej, w: *Żyjąc mocą chrztu. II Synod Diecezji Siedleckiej*, Siedlce 2018, s. 366–374.

Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej w diecezji włocławskiej. Dokument dostępny w Internecie: <http://kikol.diecezja.wloclawek.pl/index.php/sakramenty2/i-komunia/164-instrukcja-o-przygotowaniu-dzieci-do-pierwszej-spowiedzi-i-komunii-swietej> [dostęp dnia 16.08.2024].

Synod Archidiecezji Wrocławskiej 1895-1991, Wrocław 1995.

Program przygotowania do pierwszej Komunii Świętej: Wychowanie dzieci do miłości Jezusa Eucharystycznego. Diecezja zielonogórsko-gorzowska. Dokument dostępny w Internecie: <https://wnk.diecezjazg.pl/project-details/program-przygotowania-do-i-komunii-sw-wychowanie-dzieci-do-milosci-jezusa-eucharystycznego/> [dostęp 2.05.2023].

Pomoce duszpasterskie i katechetyczne

Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Podręcznik dla dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji siedleckiej. Rok I: *Spotykamy Jezusa w świątyni*, Siedlce 2022.

Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Podręcznik dla dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji siedleckiej. Rok II: *Spotykamy Jezusa we wspólnocie Kościoła*, Siedlce 2020.

- Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Podręcznik dla dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji siedleckiej. Rok III: *Spotykamy Jezusa w dwóch ważnych sakramentach świętych*, Siedlce 2021.
- Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Podręcznik dla dzieci prowadzonych drogą wtajemniczenia chrześcijańskiego w diecezji siedleckiej. Rok IV: *Spotykamy Jezusa w roku liturgicznym*, Siedlce 2022.
- Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Przewodnik dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji siedleckiej. Rok I: *Spotykamy Jezusa w świątyni*, Siedlce 2022.
- Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Przewodnik dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji siedleckiej. Rok II: *Spotykamy Jezusa we wspólnocie Kościoła*, Siedlce 2022.
- Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Przewodnik dla rodziców dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji siedleckiej. Rok III: *Spotykamy Jezusa w dwóch ważnych sakramentach świętych*, Siedlce 2021.
- Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Kalendarz dla rodziców towarzyszących dzieciom na drodze do wtajemniczenia chrześcijańskiego w diecezji siedleckiej. Rok IV: *Spotykamy Jezusa w roku liturgicznym*, Siedlce 2022.
- Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Poradnik metodyczny dla przygotowujących do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji siedleckiej. Rok I: *Spotykamy Jezusa w świątyni*, Siedlce 2022.
- Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Poradnik metodyczny dla przygotowujących do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji siedleckiej. Rok II: *Spotykamy Jezusa we wspólnocie Kościoła*, Siedlce 2020.
- Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Poradnik metodyczny dla przygotowujących do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w diecezji siedleckiej. Rok III: *Spotykamy Jezusa w dwóch ważnych sakramentach świętych*, Siedlce 2021.
- Borowicz J., Kiciński A., *Idziemy do Ciebie, Jezu*. Poradnik metodyczny dla duszpasterzy towarzyszących dzieciom i rodzicom na drodze wtajemniczenia chrześcijańskiego w diecezji siedleckiej. Rok IV: *Spotykamy Jezusa w roku liturgiczny*, Siedlce 2022.
- Na spotkanie z Panem Jezusem*. Scenariusze spotkań z dziećmi klas I – IV w parafii. Scenariusze spotkań z rodzicami, Białystok 2023.
- Na spotkanie z Panem Jezusem: Bóg mnie woła*. Scenariusze spotkań z dziećmi klas I. Scenariusze spotkań z rodzicami, Białystok 2023.
- Na spotkanie z Jezusem: Biegnę na spotkanie*. Scenariusze spotkań z dziećmi klas II. Scenariusze spotkań z rodzicami, Białystok 2023.
- Na spotkanie z Panem Jezusem: Razem świętujemy*. Inicjacja liturgiczna dzieci klas II. Nabożeństwa i obrzędy. Biały Tydzień. Scenariusze spotkań z rodzicami, Białystok 2023.
- Na spotkanie z Panem Jezusem: Kochamy Jezusa*. Scenariusze spotkań z dziećmi klas IV. Scenariusze spotkań z rodzicami, Białystok 2023.
- Nauczycielu dobry*. Przygotowanie do pierwszej Komunii świętej – inaczej – zeszyt katechisty, Poznań 2018.

- Nauczycielu dobry*. Przygotowanie do pierwszej Komunii świętej – inaczej – zeszyt rodzinny, Poznań 2018.
- Pierwsza Komunia święta wielkim świętem rodziny*. Część I: Propozycje kazań i homilii, Kraków 2003.
- Pierwsza Komunia święta wielkim świętem rodziny*. Część II: Propozycje celebracji liturgicznych, Kraków 2003.
- Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Nowa (stara) wizja przygotowania dzieci, Winnica 2020.
- Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Program i pomoce dla duszpasterzy, Winnica 2020.
- Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Pomoce dla rodziców i dzieci, b.m.w.
- Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Podręcznik spotkań, Winnica 2020.
- Z mamą i tatą do pierwszej Komunii*. Materiał video [płyta CD].

Literatura pomocnicza

- Dudziak U., *Aspekty pedagogiczno-psychologiczne przygotowania dziecka do pierwszej Komunii świętej*, w: *Przygotowanie do pierwszej Komunii świętej*. Materiały z X Sympozjum Liturgicznego diecezji siedleckiej, Warszawa – Siedlce 2014, s. 28–42.
- Kulpaczyński S., *Psychologia rozwojowo-wychowawcza nie tylko dla katechetów*, Lublin 2009.
- Makselon J., *Dynamika religijności*, w: J. Makselon (red.), *Psychologia dla teologów*, Lublin 1995, s. 283–313.
- Michalska I., *Wychowawcze obowiązki matek w rodzinie katolickiej na przełomie XIX i XX wieku w przekazie śląskiego periodyku „Rodzina”*, „Wychowanie w Rodzinie” 10 (2014) nr 2, s. 159–175.
- Murawski R., *Historia katechezy*. C. I: *Katecheza w pierwszych wiekach*, Warszawa 2011.
- Murawski R., *Historia katechezy*. C. II. T. I: *Katecheza w średniowieczu*, Warszawa 2015.
- Nadolna B., *Wychowanie religijne małego dziecka*, Poznań 2011.
- Walesa Cz., *Kształtowanie się religijności dziecka*, w: J. Stala (red.), *Wychowanie dzieci w młodszym wieku szkolnym*. C. II: *Wychowanie religijne i katecheza*, Tarnów 2006, s. 21–37.
- Wesoły W., *Wychowawcza rola ojca w rodzinie*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie” 20 (2013), s. 319–330.
- Wilk S., *Pedagogika rodziny*, Lublin 2016.
- Wolicki M., *Rola ojca w wychowaniu religijnym dziecka*, „Pedagogika Katolicka” 2007 nr 1a, (numer specjalny), s. 74–80.

O autorze

Joanna Borowicz – dr teologii w zakresie teologii moralnej i katechetyki, wykładowca katechetyki w Instytucie Teologicznym w Siedlcach, nauczyciel religii w Szkole Podstawowej nr 2 w Parczewie, współautorka podręczników do katechezy szkolnej i parafialnej oraz licznych publikacji na temat przygotowania dzieci i młodzieży do sakramentów (pierwszej spowiedzi i Komunii świętej oraz bierzmowania), ekspert MEN ds. awansu zawodowego nauczycieli.